

bibliografia

Organització territorial i govern local

Octubre 2013

PARLAMENT DE CATALUNYA
Direcció d'Estudis Parlamentaris
Àrea de Recerca, Producció Documental i Biblioteca

Nota a l'edició

La col·lecció «Bibliografies» edita electrònicament les diverses bibliografies de suport al treball parlamentari que elabora l'Àrea de Recerca, Producció Documental i Biblioteca.

Aquesta col·lecció ofereix una acurada selecció d'estudis, articles i monografies sobre diferents àmbits d'interès, alguns d'ells pertanyents al fons de la biblioteca del Parlament i altres de disponibles en biblioteques externes o a la xarxa.

Aquesta bibliografia se centra en l'organització territorial i el govern local, amb la voluntat d'oferir informació que permeti aprofundir en aquesta matèria. La informació s'ha organitzat amb la següent agrupació temàtica:

I.ORGANITZACIÓ TERRITORIAL

- 1.Catalunya
2. Espanya
3. Municipis
4. Vegueries i Províncies
5. Comarques
6. Àrea metropolitana
7. Antecedents històrics
8. Organització territorial a Europa

II.GOVERN LOCAL

La data de tancament de la bibliografia és el mes de setembre del 2013.

Posem a la vostra disposició els documents referenciats i restem oberts a les aportacions i als suggeriments que ens vulgueu fer.

Direcció d'Estudis Parlamentaris
Àrea de Recerca, Producció Documental i Biblioteca

I. ORGANITZACIÓ TERRITORIAL

1. Catalunya

ARGULLOL I MURGADAS, Enric. *L'organització territorial de Catalunya: una perspectiva jurídica*. Barcelona: Empúries, 1986. 175 p.

BASSOLS COMA, Martí. "Las Diputaciones provinciales a los diez años de la Ley reguladora del Régimen Local: experiencias y perspectivas". En: *La Provincia en el estado de las autonomías*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer: Diputació de Barcelona: Marcial Pons, 1996. P. 377-471

AQUÍ, no!: *els conflictes territorials a Catalunya*. Oriol Nel·lo (ed.). Barcelona: Empúries, 2003. 461 p.

BAYONA I ROCAMORA, Antoni. "L'organització territorial de Catalunya: marc jurídic i propostes". *Autonomies: revista catalana de dret públic*. Núm. 5 (oct. 1986), p. 9-51

BAYONA I ROCAMORA, Antoni. "Descentralización y desconcentración en las leyes de organización territorial de Cataluña". *Documentación Administrativa*. Núm. 214 (1988), p.138- 164
<<http://tinyurl.com/7byter8>> [consulta: 10/07/2013]

BOSCH I MESTRES, Jaume. *Territori, municipis i conflicte polític a Catalunya* [en línia]: 1995-2003. Barcelona: Fundació Nous Horitzons, 2003. 127 p.
<<http://www.iniciativa.cat/icv/publicacions/149>> [consulta: 21/09/2013]

CASASSAS I SIMÓ, Lluís. *L'organització territorial de Catalunya*. Barcelona: Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, 1981. 326 p.

FRANQUET I BERNIS, Josep Maria. *Un modelo racional de organización territorial: aplicación a Cataluña*. Barcelona: Universitat Internacional de Catalunya, 2008. 768 p. (Col·lecció tesis doctorals)

INFORME sobre la revisió del model d'organització territorial de Catalunya: comissió d'experts creada per acord del Govern de 3 d'abril de 2000, a instància dels diferents grups del Parlament de Catalunya. President Miquel Roca i Junyent. Barcelona: [s.l.], 2000. 125 f. [Conegut amb el nom *Informe Roca*]

JORDÀ FERNÁNDEZ, Antoni. *Las diputaciones provinciales en sus inicios: Tarragona 1836-1840: la guerra como una alteración en la aplicación de la norma jurídica*. Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública; [Tarragona]: Diputación de Tarragona, 2002. 455 p. (Clásicos e Historia de la Administración)

JORDÀ FERNÁNDEZ, Antoni. *Orígens de la Diputació de Tarragona (1822-1840): divisió territorial, organització institucional i relacions amb els ajuntaments* Tarragona: Diputació de Tarragona, 2008. 389 p.

JORNADES sobre el model d'organització territorial de Catalunya: Lleida, 10 i 11 de gener de 2002. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2002. 99 p.

MIR I BAGÓ, Josep. *La reforma del règim local a Catalunya: especialment des de la perspectiva del sistema de competències*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1991. 360 p

NEL·LO I COLOM, Oriol. *Lletres de batalla: política i territori a Catalunya*. Lleida: Pagès, 2003. 142 p.

La NOVA organització territorial de Catalunya: text de les lleis i comentaris. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació. Direcció General d'Administració Local, 1986. 348 p.

L'ORGANITZACIÓ del territori : un repte per al segle XX Jornades sobre l'organització territorial: Barcelona, 2006?: .J.Tort i Donada, Valerià Paül [et al.] : Galerada: Fundació Universitat Catalana d'Estiu, 2008. 664 p.

PUIG I MUÑOZ, Elsa. *Organització territorial, distribució de competències i finançament local*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Institut d'Estudis Autònoms, 2002. 78 p. (IEA [Prospectiva] ; 6)

RUEDA I MÁRQUEZ, I sabel; SANCLIMENS I SOLERVICENS, Xavier. *L'administració pública a Catalunya: un model d'organització territorial*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 1994. 205 p. (Polítiques;7)

SANCLIMENS, Xavier. "Perspectives de l'organització territorial local a Catalunya". *Activitat Parlamentària* [en línia]. Núm. 12 (maig 2007), p. 31-41
<http://www.gencat.cat/drep/dgri/sumaris/revista_activitat_12.pdf#page=31>[consulta: 12/09/2013]

TORNOS I MAS, Joaquim. "La organización territorial en Cataluña tras el Estatuto de autonomía de 2006: tres proyectos de ley sobre fondo gris". En: *Reforma estatutaria y régimen local*. Cizur Menor (Navarra): Civitas; Madrid: Ministerio de Ciencia e Innovación, 2011. P. 121-146

TUDELA ARANDA, José. "La organización territorial en las reformas estatutarias". *Revista Aragonesa de Administración Pública*. Núm. 29 (diciembre 2006), p. 121-167

VINTRÓ, Joan; BAYONA, Antoni; BARCELÓ, Mercè. "L'organització territorial de Catalunya". En: *Dret Públic de Catalunya*. Mercè Barcelò, Joan Vintro (eds.). 2a ed. Barcelona: Atelier, 2011. P. 417-443.

2. Espanya

ARÉVALO GUTIÉRREZ, Alfonso. "El modelo de organización territorial del Estado en la Constitución Española: la oportunidad de su reformulación". *Asamblea: revista parlamentaria de la Asamblea de Madrid*. Núm. 1 (septiembre 2006), p. 203-333. [Monogràfic de la revista. *Organización territorial de los Estados europeos*]

ARZAYÚS CORREA, L.V. "Del análisis del territorio a la política regional". *Revista Prolegómenos. Derechos y Valores de la Facultad de Derecho*. V.13. Núm. 25 (2010), p.11-31

BARÓ PAZOS, Juan. "Constitucionalismo histórico y división territorial del estado: conferencia impartida el día 12 de gener de 1999". En: *Seminari "Catalunya, vint anys d'estatut, autonomia o soberania?*. Barcelona: Universitat Internacional de Catalunya, 1999. 34 p.

ELVIRA, A. "Organización judicial y división territorial". En: *Organización territorial en España y Latinoamérica: perspectivas constitucionales y comparación de sistemas*. València: Tirant lo Blanch, 2010.P.145-170

GARRIDO MAYOL, V. "La Constitución y la estructura territorial del Estado: a propósito de la reforma del Senado y de la división provincial". *Cuadernos constitucionales de la Cátedra Fadrique Furió Ceriol*. Núm. 40 (2002), p. 69-74

ORDÓÑEZ SOLÍS, Da vid. "Los entes regionales y locales en la Unión Europea: la experiencia española". *Actualidad administrativa*. Núm. 44 (29 nov.-5 dic. 1999), p. 1237-1271

ORGANIZACIÓN territorial del estado. Narcís Serra [et al.] Salamanca: Universidad, 1993. 171 p.

ORGANIZACIÓN territorial del estado: España en Europa: un análisis comparado. València: Universitat de València, 2002. 196 p.

PAREJO ALFONSO, Luciano. "La organización territorial del Estado: ¿proceso a continuar u obra a culminar?". *Revista General de Derecho Administrativo*. Núm.12 (2006), p. 1- 26

PAREJO ALFONSO, Luciano. "Reforma estatutaria y organización territorial del estado". En: *Reformas territoriales*. Madrid: Pablo Iglesias, 2006. P.77-103

PRECEDO LEDO, And rés. *Nuevas realidades territoriales para el siglo XXI: desarrollo local, identidad territorial y ciudad difusa*. Madrid: Síntesis, [2004]. 207 p.

RODRÍGUEZ BEREJO, Álvaro. "La Constitución y las reformas territoriales en España". *Repertorio Aranzadi del Tribunal Constitucional*, parte estudio. Núm.8 (2007),13 p.

SERRANO RODRÍGUEZ, A. "Tiene futuro el modelo territorial actual?". *Temas para el debate*. Núm.199 (2011), p.19-22

SOUVIRÓN MORENILLA, José María . *Realidad y perspectivas de la organización territorial del estado*. Granada: Comares, 2000. 3 v.

TOMAS Y VALIENTE, Francisco. "El Tribunal Constitucional y la organización territorial del Estado". En: *Organización territorial del estado*. Narcís Serra [et al.]. Salamanca: Universidad, 1993. P. 109-118

3. Municipis

BARRANCO VELA, Rafael.; JIMÉNEZ BLANCO, Rafael. *Creación y segregación de municipios*. Madrid: Marcial Pons [etc.], 1993. 362 p.

BUSTOS, Manuel. "La necessària presència dels municipis en l'activitat parlamentària". *Activitat parlamentària* [en línia]. Número 12 (2007). [Especial govern local] <http://www.gencat.cat/drep/dgri/sumaris/revista_activitat_12.pdf#page.57>[consulta: 13/09/2013]

FERNÁNDEZ TORRES, Juan Ramón. *La creación de nuevos municipios por segregación: aproximación crítica a una cuestión salpicada de tópicos, equívocos y medias verdades*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2003. 124 p.

FONT LLOVET, Tomàs, JIMÉNEZ ASENSIO, Rafael (c oords.). *La carta Municipal de Barcelona: diez estudios*. Madrid [et al.]; Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2007. 406 p.

"FUSIÓ municipal: més inconvenients que avantatges". Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis autonòmics i locals. Grup de recerca d'Estudis Locals. *Anuari polític de Catalunya* (2011), p.160- 180

GALÁN GALÁN, A., GRACIA RETORTILLO, R. "El régimen especial del municipio de Barcelona". En: *Tratado de derecho municipal*. 3a ed. Madrid: Iustel, 2011. P. 4565-4606

GIRREAZKUENAGA, Iñaki. "Rasgos específicos de la segregación de municipios de en los territorios forales". *Revista vasca de administración pública*. Núm. 41 (ene.-abr. 1995), p. 351-370

La INTERMUNICIPALIDAD en España. Madrid: Ministerio de Administraciones Públicas, 2005.167 p.

IGLESIAS MARTÍN, Antonio. *Autonomía municipal, descentralización política e integración europea de las entidades locales*. Barcelona: Ariel, 2002. 442 p.

LAGO NUÑEZ, Guillermo, "La desaparición del sistema municipal". *Revista Andaluza de Administración Pública*. Núm. 76 (2010), p. 189-242

LOZANO CUTANDA, Blanca. "La creación de nuevos municipios por segregación". *Revista española de derecho administrativo*. Núm. 21 (2004), p. 152-157

MAGRE, Jaume; PANO, Esther . "La reobertura del debat sobre la fusió municipal: buscant resposta a algunes preguntes". *Anuari polític de Catalunya* (2011), p. 153-159.

MILANS DEL BOSCH, Santiago; URRÍES, Jordán de . "Agregación y segregación de municipios. Concepto. Regulación". En: *Enciclopedia Jurídica*. Arnaldo Alcubilla, E. , (coord.). Madrid: La Ley: Wolters Kluwer, 2008-2009. V. 2. p. 769- 770

POU I VIVER, Tomàs . "Informe sobre las segregaciones municipales". *Revista de Derecho Urbanístico y Medio Ambiente*. Núm.143 (Mayo-Junio 1995), p.89-106

RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, Román. *Territorio y gobierno local en España: un planteamiento de reestructuración por fusión como realidad necesaria*. Cizur Menor (Navarra): Civitas, 2005. 162 p. (Monografías). ISBN 84-470-2343-5.

ROIG GRAU, Joan Maria. *Bases per al municipalisme al segle XXI*. Barcelona: Associació Catalana de Municipis i Comarques, 2005. 62 p. [Ponència aprovada pel Consell Nacional de l'Associació Catalana de Municipis i Comarques celebrat a Barcelona el dia 29 de gener de 2005]

SERRALLONGA Y SIVILLA, M. M. "Alteración de términos municipales: segregación de municipios". *La administración práctica: enciclopedia de administración municipal*. Núm. 6 (2010), p. 608-610

SOSA WAGNER, Francisco. "Creación y supresión de municipios y alteración de sus términos". En: *Derecho público de Castilla y León*. J. García-Roca (coord.). Valladolid: la Universidad, 1999. P. 281-302

El TERMINO municipal: extensión y alteraciones. J. Castelao Rodríguez (ed.). Madrid: Abella: El Consultor de los Ayuntamientos y de los Juzgados, 1994. 662 p.

4. Vegueries i províncies

AUSÀS, Jordi . *La nova organització territorial de Catalunya: la vegueria de l'Ebre*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2008

AUSÀS, Jordi. *Un model propi d'organització territorial: fita històrica i aposta de futur: presentació de l'Avantprojecte de llei de vegueries de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència, 2010. 60 p.

BAYONA I ROCAMORA, Antoni. "La Ley de veguerías y la STC 31/2010". *Anuario del gobierno local* [en línia] (2010), p. 203-214
<<http://tinyurl.com/cyy7uqk>>[consulta : 26/07/2012]

BERNADÍ I GIL, Xavier. *El debate actual sobre las diputaciones provinciales* [en línia]: *un análisis de las últimas propuestas electorales*. Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local, 2012. 1 fitxer pdf (85 p). (Colección Documentos e Informes (D + I))
<http://www.gobiernolocal.org/docs/publicaciones/Debate_Dip_prov.pdf>[consulta: 06/07/2012]

BURGUEÑO, Jesús. *La invención de las provincias*. Madrid: Catarata, 2011. 221 p.

COSCULLUELA MONTANER, Luis. "El debate sobre la abolición de la provincia y la reforma de las diputaciones". *Anuario del gobierno local* (2011), p. 45-67

ESPÍN QUIRANTES, M. J. "La provincia, los cabildos y consejos insulares". En: *Tratado de derecho local*. Pamplona: Editorial Aranzadi, 2010. P. 597-674

ESTEVE PARDO, Josep. "La experiència provincial en Catalunya". En: *La provincia en el Estado de las autonomías*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer: Diputació de Barcelona: Marcial Pons, 1996. P.11-39

FONT I GAROLERA, Jaume. *La Vegueria de l'Alt Ter: bases històriques i geogràfiques*. Vic : Patronat d'Estudis Osonencs, 2004. 43 p. ISBN 84-933587-1-1

FRANQUET I BERNIS, Josep Maria . *L'organització territorial en vegueries: un model racional per a Catalunya*. [Tortosa?]: Institut d'Estudis Pertosenses, 1991. 353 p

FORTALECIMIENTO institucional y modernización de las Diputaciones, Cabildos y Consejos Insulares y demás entidades locales intermedias [en línia]: *propuestas de la Comisión de Diputaciones Provinciales, Cabildos y Consejos Insulares*. Madrid: Federación Española de Municipios y Provincias, 2012. 1 fitxer pdf. (49 p.)

<http://www.gobiernolocal.org/docs/noticias/FEMP-INFORME_FORTALECIMIENTO_DIPUTACIONES.pdf> [consulta: 07/06/2012]

GÓMEZ-FERRER, Rafael (dir.). *La provincia en el sistema constitucional*. Madrid: Civitas, 1991. 663 p.

GRACIA RETORTILLO, Ricard. *La vegueria com a govern local intermedi a Catalunya: encaix constitucional de la seva regulació estatutària* [en línia]. Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics, 2008. 243 p. (Col·lecció Institut d'Estudis Autonòmics; 62)

<http://www.gencat.cat/drep/iea/pdfs/IEA_62.pdf> [consulta: 07/06/2012]

MORELL OCAÑA, Lui s. "La concepción constitucional de la provincia como entidad local". En: *Estudios sobre la Constitución Española: Homenaje al profesor Eduardo García de Enterría*. Sebastián Martín-Retortillo (coord.). Madrid: Civitas, 1991. Vol.4, p. 3267-3299.

MIR I BAGÓ, Josep. "La regulación de las veguerías en el nuevo Estatuto de Cataluña". *Anuario del Gobierno local* (2006), p. 79-103

PER *què volem la Vegueria de l'Alt Ter?*. [s. l.]: Plataforma per la Vegueria de l'Alt Ter, 2006. 245 p

PLATAFORMA *per una vegueria pròpia. Monogràfic vegueria Penedès*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedessencs, 2006. 199 p.

PROJECTE *de llei de vegueries* [en línia]. Barcelona: Parlament de Catalunya. Direcció d'Estudis Parlamentaris, 2010. (Documentació parlamentària; 157)

<http://www.parlament.cat/porteso/rec_doc/doc_parlam/DP157_portada.pdf> [consulta: 07/06/2012]

La **PROVINCIA** *en el estado de las autonomías*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer: Diputació de Barcelona: Marcial Pons, 1996. 485 p

La **PROVINCIA** *en el sistema constitucional*. Barcelona: Diputación de Barcelona; Madrid: Civitas, 1991. 663 p. ISBN 84-7398-866-3

SALVADOR CRESPO, María Teresa . "La provincia ante una nueva encrucijada: la reforma de la legislación básica y de los estatutos de autonomía". *Revista de Estudios Locales*. Núm.1 Extra (2006), p. 41-59

TRAYTER, Joan Manuel. "Las veguerías". En: *Reforma estatutaria y régimen local*. Cizur Menor (Navarra): Civitas; Madrid: Ministerio de Ciencia e Innovación, 2011. P. 345-376

VERDU MIRA, A.T. "La provincia". En: *Comentarios a la Ley de Régimen Local de la Comunitat Valenciana* [en línia]: *Ley 8/2010 de la Generalitat*. Juan José Díez Sánchez, José Antonio Ivars Bañuls (coords.). Valencia: Tirant lo blanch, 2012. P. [269]-283 p.

VIVANCOS COMES, Mariano. "Las veguerías como nueva división territorial de Cataluña tras la sentencia del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut". En: *Estudios sobre la Sentencia 31/2010, de 28 de junio, del Tribunal Constitucional sobre el Estatuto de Autonomía de Cataluña*. Madrid: Instituto de Derecho Público, 2011. P. 403-423

ZAFRA VÍCTOR, M. "La provincia: lo importante no es el nombre, lo importante es la función. Intermunicipalidad en el Estado autonómico". *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*. Núm. 27 (2012), p. 66-83.

5. Comarques

ARRONIZ I MORERA DE LA VALL, M. Angels. "L'organització comarcal". *Autonomies: revista catalana de dret públic*. Núm. 21 (des. 1996), p. 135-167

BURGUEÑO, Jesús. *Història de la divisió comarcal*. Barcelona: Rafael Dalmau, 2003. 206 p.

CASADEVALL I CAMPS, Robert . *La reforma de l'organització comarcal de Catalunya*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2003. 38 p

FERREIRA FERNÁNDEZ, Antonio Javier. *La comarca en la historia: una aproximación a la reciente historia jurídica de la comarca* Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 2000. 207 p

FERREIRA FERNÁNDEZ, Antonio Javier. *Régimen jurídico de la comarca en el sistema autonómico español*. Barcelona: Cedecs, 1999. 331 p.

FONT I LLOVET, To màs. "La comarca y las estructuras del gobierno local". En: *La provincia en el sistema constitucional*. Madrid: Civitas, 1991. P. 267-293

OLIVERAS SAMITIER, Josep. "Comarca y comarcalización: la experiencia de Catalunya". *Boletín de la real Sociedad Bascongada de Amigos del Pais*. T. 51, Núm. 2 (1995), p. 509-525

VILA VALENTI, Juan; SARRION GULADA, Josep. *El sentit històric de la comarca a Catalunya* . Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, Direcció General d'Administració Local, D.L. 1992. 185 p.: map.

6. Àrea metropolitana

ARGULLOL i MURGA DES, Enric. "El Àrea metropolitana en la nueva organización territorial". *Anuario del Gobierno Local* (2006), p. 105-132

BARRERO RODRÍGUEZ, Ma. Concepción. "Las competencias de las entidades metropolitanas en el Derecho español". *Revista de Derecho Urbanístico*. Núm. 140 (1994), p. 67-93

BARRERO RODRÍGUEZ, Ma. Concepción. "Las formulas posibles para el gobierno de los espacios metropolitanos. Las áreas metropolitanas". En: *Municipia: siglo XXI. Ciudadanía y gobierno local*. [en línea]: Congreso celebrado en Zaragoza, 1-3 diciembre 2004. 1 fitxer pdf (16 p.)

<http://www.dpz.es/diputacion/areas/presidencia/asistencia-municipios/municipia/congreso/ponencias/concepcion-barrero.pdf> [consulta: 7/6/2012]

BOUX. R. "Las áreas metropolitanas en España". En: *XXXIII Reunión de Estudios Regionales, Ourense, 2006* [en línea]. 1 fitxer pdf. (22 p.)

<http://www.aecr.org/web/congresos/2006/ATVI/ATVI-3.pdf> [consulta: 12/06/2012]

CALVO RUATA, Pablo. "Aproximación a la cuestión metropolitana en Europa". En: *Municipia siglo XXI. Ciudadanía y gobierno local. XXV Aniversario de las primera selecciones municipales democráticas (1979-2004)* [en línea]: Congreso celebrado en Zaragoza, 1-3 diciembre 2004. 1 fitxer pdf. (40 p.)

<http://www.dpz.es/diputacion/areas/presidencia/asistencia-municipios/municipia/congreso/ponencias/pablo-calvo.pdf> [consulta: 28/04/2010]

CARRO FERNÁNDEZ-VALMAYOR, José Luis. "Una reflexión general sobre las áreas metropolitanas". *Revista de Estudios de la Administración Local y Autonómica* [en línea]. Núm. 302 (2006), p.9-24

<http://revistasonline.inap.es/index.php?journal=REALA&page=article&op=view&path%5B%5D=9315> [consulta: 13/06/2012]

La CIUDAD metropolitana en España: procesos urbanos en los inicios del siglo XXI. J. Ma. Feria Toribio, J. M. Albertos Puebla (coords.). [Madrid]: Civitas, 2010. 442 p.

ESCRIBABO ZAFRA, José Miguel. "Aproximación a la teoría de las áreas metropolitanas". *Revista Jurídica de Castilla-La Mancha*. Núm. 41 (2006) , p. 9-48

<http://docm.jccm.es/portaldocm/descargarArchivo.do?ruta=Revista41.pdf&tipo=rutaRevisitas> [consulta: 12/06/2012]

FERIA TORIBIO, José Maria. "Problemas de definición de las áreas metropolitanas en España ". *Boletín de la AGE* [en línea]. Núm 38 (2004), p. 85-99

<http://age.ieg.csic.es/boletin/38/05%20FERIA%2085-99.pdf> [consulta: 12/06/2012]

FIGUERAS DE DIEGO, Pilar. "Aspectos normativos y realidades territoriales de las áreas metropolitanas". En: *Municipia siglo XXI. Ciudadanía y gobierno local*. [en línea]: Congreso celebrado en Zaragoza, 1-3 diciembre 2004. 1 fitxer pdf. (12 p.)

<http://www.dpz.es/diputacion/areas/presidencia/asistencia-municipios/municipia/congreso/ponencias/pilar-figueras2.pdf> [consulta: 28/04/2010]

JIMÉNEZ – BLANCO, Antonio. “Las organizaciones supramunicipales en España: las áreas metropolitanas”. *Revista de estudios de la administración local y autonómica*. Núm. 254 (1992), p. 345-352

MARTÍN PÉREZ, Pedro Antonio . “Asociaciones de municipios y áreas metropolitanas”. *Actualidad administrativa*. Núm. 20 (13-19 mayo 1996), p. 363-396

PROJECTE de llei de l'Àrea Metropolitana de Barcelona [en línia]. Barcelona: Parlament de Catalunya. Direcció d'Estudis Parlamentaris, 2010. (Documentació parlamentària ; 156)
<http://www.parlament.cat/porteso/rec_doc/doc_parlam/DP156_portada.pdf> [consulta: 14/06/2012]

RODRÍGUEZ ÁLVAREZ, José Manuel . “La política sobre grandes ciudades y áreas metropolitanas en España o el temor a la diversidad”. *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*. Núm. 24 (mayo-ag. 2002), p. 107-126

TORNOS, Joaquín. “Las ciudades metropolitanas. El caso de Barcelona (nacimiento, desarrollo, muerte y resurrección del área metropolitana de Barcelona). *Revista Aragonesa de Administración Pública*. Núm. 3 (1993), p.11-27

TOSCANO GIL, Francisco. “Áreas metropolitanas y grandes ciudades: algunas consideraciones sobre sus semejanzas y diferencias”. *Actualidad administrativa*. Núm.15 (sept. 2006), p. 1798-1803

TOSCANO GIL, Francisco . *El fenómeno metropolitano y sus soluciones jurídicas*. Madrid: Lustel, 2010. 315 p.

7. Antecedents històrics

7.1 Catalunya

BURGUEÑO, Jesús. *De la vegueria a la província: la formació de la divisió territorial contemporània als Països Catalans: 1790-1850*. Barcelona: Rafael Dalmau, 1995. 270 p

El DEBAT de la divisió territorial de Catalunya: edició d'estudis, propostes i documents 1939-1983. Enric Lluch i Oriol Nel·lo (eds.). Barcelona: Diputació de Barcelona, DL 1984. 1491 p.

DIVISIÓ Territorial de Catalunya per vegueries, comarques i municipis. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Conselleria de Defensa, 1936. 64 p.

La DIVISIÓ territorial de Catalunya. [Comité Permanent d'Indústria amb l'assessorament i col·laboració de Pau Vila]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament Tècnic de la Conselleria d'Economia, 1937. 116, [37] f. de làm.il. mapes

La GÈNESI de la divisió territorial de Catalunya: edició de documents de l'arxiu de la ponència (1931-1936). Enric Lluch i Oriol Nel·lo (ed.). Barcelona: Diputació de Barcelona, 1983. 2 v. (413 p., 9 mapes).

IGLÉSIES I FORT, Josep. *La realitat comarcal a Catalunya: (assaig sobre el concepte de comarca)*. Barcelona [etc.]: Bruguera, 1966. 109 p.

IGLÉSIES I FORT, Josep. *Com i per què fou reconeguda la Vegueria de Reus per la Generalitat de Catalunya l'any 1933: conferència pronunciada per Josep Iglésies i Fort el dia 22 de gener de 1980, al Saló de Sessions del Palau Municipal de Reus*. Reus: Unió de Botiguers, 1980. 22 p.

PROBLEMA comarcal de Catalunya. [Tractat per Francesc Glanadell.[et al.]; carta geogràfica 44/47 de divisió comarcal de Pau Vila]. Barcelona: Casa del Vallès, 1931. 142 p., [1] despleg.)

MIR I BAGÓ, Josep. "La divisió territorial de Catalunya: plantejament de la comarca en la Segona República". *Administració pública*. Núm. 2 (desembre 1978), p. 31-57

RUBIÓ I TUDURÍ, Nicolau Maria. *El pla de distribució en zones del territori català: regional planning: examen preliminar i solucions provisionals*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1932. 76 p., [1] f. + [14] map. (pleg.)

SANTALÓ I PARVORELL, M. *Per l'estudi de Catalunya: concepte de la comarca geogràfica i dels seus factors, com se forma una comarca, divisions comarcals de Catalunya, mitjans actuals i pròxims per a llur estudi, mètode d'investigació geogràfica...* Girona: El Autonomista, 1923. 174, IV p.

TRANSFORMACIONS territorials a Catalunya: segles XIX-XX. Lleida: Pagès, 2000. 280 p.

VILA, Marc-Aureli. *Les comarques de Catalunya: notes geohistòriques*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència, 1983. 141 p., 1 map. pleg.

VILA, Marc-Aureli. *Les comarques i els municipis de Catalunya: territori i població*. Barcelona: Departament de Governació: Departament de Presidència, 1989. 366 p.:

VILÀ I VALENTÍ, Joan; SARRIÓN I GUALDA, Josep. *El sentit històric de la comarca a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació, 1992. 185 p.

7.2 Espanya

CALERO AMOR, Antonio Maria. *La división provincial de 1833: bases y antecedentes*. Madrid: Instituto de Estudios de Administración Local, 1987. 190 p.

Els COLOQUIOS Cataluña-Castilla (1964-1977): debat sobre el model territorial de l'Espanya democràtica. Jordi Amat Fusté (ed.). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010. 209 p.

GASCÓN Y MARÍN, José. *Mancomunidades provinciales*. Madrid: Hijos de Reus, editores, 1914. 227 p. (Manuales Reus; 20)

GARCÍA FERNÁNDEZ, J. "El municipio y la provincia en la Constitución de 1812". *Revista de derecho político*. Núm. 83 (2012), p. 439-472

GÓMEZ DÍAZ, J. "División territorial de España. Provincias y partidos judiciales. 175 años". *Toletum: boletín de la Real Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo*. Núm. 55 (2008), p.151-175

IBARRA ROBLES, J.L. *Las áreas metropolitanas en el modelo autonómico*. Oñati: Instituto Vasco de Estudios de Administración Pública, 1982. 254 p. (Investigación para la autonomía; 2)

MORÁN ORTI, M. "La división territorial en España: 1825-1833". *Revista de estudios de la administración local y autonómica*. Núm. 247(1990), p. 567-602

ORDUÑA REBOLLO, E.; CO SCULLUELA MONTANER, L. (ed.). *Historia de la legislación de régimen local: siglos XVIII a XX*. Madrid: Iustel, 2008. 1689 p

SÁNCHEZ GALINDO, F. "La división territorial española: antecedentes históricos y situación actual". *Aula abierta*. Núm.68 (1996), p.125-138

VILAS NOGUEIRA, X. "La organización territorial del Estado". En: *Transición política y consolidación democrática: España: (1975-1986)*. Rafael del Aguila [et al.]; Ramón Cotarelo (comp.). Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas, 1992. P. 219-239

8. Organització territorial a Europa

ARENDSSEN, Ger. *Els nivells intermedis de govern als Països Baixos: un debat permanent*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2008. 57 p. (Col·lecció Estudis. Sèrie Govern Local; 9).

ARENDSSEN, Ger *Països Baixos: el panorama canviant del govern local*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials: Diputació de Barcelona, 2003. 52 p. (Col·lecció món local; 8

BACCETTI, Carlo. *Itàlia: la província*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2007. 52 p. (Col·lecció Estudis. Sèrie Govern Local; 3)

BACK, Henry. *Suècia: les autoritats del nivell regional abocades a l'abolició o al renaixement*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2007. 64 p. (Col·lecció Estudis. Sèrie Govern Local; 4)

BERTRANA, Xavier; HEINELT, Hubert. "The Second Tier of Local Government in the Context of European Multi-Level Government Systems..." [en línia]. *Revista catalana de dret públic*. Núm. 46 (juny 2013), p. 73-89
<<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rcdp>> [consulta: 02/19/2013]

BORDINI, M. "El papel de la provincia en el sistema constitucional italiano: reflexiones sobre las recientes hipótesis de reforma". *Anuario aragonés del gobierno local* (2010). Núm. 2, p. 287-314.

BORGONOVO RE, D. "La provincia como chivo espiatorio de los males de la política italiana". *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*. Núm. 27 (2012), p. 56-65

"DENMARK: The Local Government Reform". En: *Reforming Fiscal Federalism and Local Government: Beyond the Zero-Sum Game*. Hansjörg Blöchliger and Camila Vammalle (eds.). Paris: OECD, 2012.P. 73-82

FABRIZZI, Federica. *La provincia: analisi dell'ente locale più discusso*. Napoli: Jovene, 2012. 259 p.

"FINLAND: restructuring local government and services". En: *Reforming Fiscal Federalism and Local Government: Beyond the Zero-Sum Game*. Hansjörg Blöchliger and Camila Vammalle (eds.). Paris: OECD, 2012.P. 83-92

GAME, Chris. *La modernització del govern local al Regne Unit*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2012. 241 p. (Col·lecció estudis. Sèrie Govern Local; 22)

GOBIERNOS locales en estados federales y descentralizados: Alemania, Itàlia y Reino Unido. Francisco Velasco (dir.). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament Interior, Relacions Institucionals i Participació. Institut d'estudis Autònoms, 2010. 738 p. (Con(textos) A; 12)

GRACIA RETORTILLO, R. "El nivel supramunicipal de gobierno local en Alemania". *Revista d'estudis autonòmics i federals*. Núm.11 (oct. 2010), p. 83-141

JOUE, Bernard. "Gobernanza metropolitana en Europa: un ensayo de tipología". *Gestión y Análisis de Políticas Públicas*. Núm. 24 (mayo-agosto 2002), p. 161-176

HASLUCK E. L. *Local Government in England*. 2a. reissue ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 374 p. ISBN 978-0521143912

HEINELT, Hubert; EGNER, Björn . *Els comtats alemanys*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2009. 49 p. (Col·lecció Estudis. Sèrie Govern Local; 12)

ILLNER, Michal; VAJDOVA, Zdenka. *Txèquia: [en línia]: el govern territorial a la República Txeca després de la transformació del sistema*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2006. 1 fitxer pdf. (59 p.) (Col·lecció món local; 19)
<<http://www1.diba.cat/liblioteca/pdf/36246.pdf>> [consulta: 27/09/2013]

KÜBLER, Daniel. *Suïssa: diversitat i canvi en el govern local* [en línia]. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2005. 1 fitxer pdf (45 p.) (Col·lecció món local; 12)
<<http://www.diba.cat/pdfs/monlocal12.pdf>> [consulta: 04/07/2012]

LOCAL *Gouvernement in critical times* [en línia]: *polices for crisis, recovery and sustainable future: council for europe texts*. K. Davaey (ed.). Strasbourg: Council of Europe, 2012. 152 p.
<<https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2056216&SecMode=1&DocId=1873672&Usage=2>> [consulta: 30/09/2013]

LOCAL *Gouvernement in the Membre States of the European Union: a comparative legal persptive*. Ángel Manuel Moreno (ed.) Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública, 683 p. (Administración Local y Autonòmica)

MARTIN, Steve. *Els consells de comtat a Anglaterra*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2010. 51 p. (Col·lecció Estudis. Sèrie Govern Local; 15)

MARTÍN ESCALANTE, Ismael. *La interiorització del règim local a Bèlgica i Alemanya* [en línia]. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2013. 1 fitxer pdf (39 p.) <<http://www1.diba.cat/liblioteca/pdf/52018.pdf>> [consulta:17/09/2013]

MARCOU, Gérard. "Desenvolupament urbà i govern urbà multinivell. L'experiència francesa ". *Autonomies: revista catalana de dret públic*. Núm. 27 (des. 2001), p. 77-91

MASSART-PIÉRARD, Françoise. *El futur de les províncies a la Bèlgica federal* [en línia]. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2011. 1 fitxer pdf (99 p.) (Col·lecció estudis. Sèrie Govern Local; 17)

MODELLI *innovativi di governance territoriale: profili teorici e applicativi*. Paola Bilancia (ed.). Milano: Guiffré, 2011. 367 p.

MOURITZEN, Poul Erik. *Reformar el govern local a Dinamarca: com i per què*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2007. 40 p. (Col·lecció estudis. Sèrie Govern Local; 2)

NÉGRIER, Emmanuel; NICOL AS, Fabien. *El departament: una institució de la República francesa*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2010. 81 p. (Col·lecció estudis. Sèrie Govern Local; 18)

NEMERY, Jean-Claude. *Quelle nouvelle réforme pour les collectivités territoriales françaises?*. Paris: L'Harmattan, 2010. 370 p.

NUNES SILVA, Carlos. *Portugal: sistema de govern local*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2005. 1 fitxer pdf (49 p.) (Col·lecció món local; 11) <<http://www.diba.cat/pdfs/MonLocal11.pdf>> [consulta: 11/06/2012]

"**PERSPECTIVA** comparada: [de la reforma de la administració y gobierno local]". En: *Crisis econòmica y reforma del regimen local*. Luis Cosculluela Montaner (dir.), Luis Medina Alcoz; María Hernando Rydings (coord.). Cizur Menor (Navarra): Civitas, 2012.P. 393-533

RAGONE, Sabrina. "El régimen local italiano: ¿un sistema "en peligro de extinción"? reflexiones a raíz del actual proceso de reforma". *Anuario del gobierno local*. (2011), p. 69-96

ROSE, Lawrence E. *Noruega: el govern local en la cruïlla*. [en línia]. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2006. 1 fitxer (74 p.) (Col·lecció món local; 17) <<http://www1.diba.cat/liblioteca/pdf/35847.pdf>> [consulta: 27/09/2013]

SOSA WAGNER, F “Creación, fusión y supresión de municipios. El ejemplo alemán y la necesidad de un nuevo mapa municipal en el marco de las competencias de las comunidades autónomas”. En: *Reformar la administración territorial: municipios eficientes y viables*. Román Rodríguez González. Oleiros (coord). La Coruña: Netbiblo, 2009. P. 69-98

STOKER, Gerry. *Gran Bretanya: del govern a la governabilitat local* [en línia]. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials. Centre per a la Innovació Local Flor de Maig, 2002. 1 fitxer pdf (49 p) (Col·lecció món local; 3)
<<http://www1.diba.cat/libreria/pdf/21831.pdf> > [consulta: 11/06/2012]

STUART, Christine. *Comparative political decentralisation in Europe*. Edimburg: Scottish Parliament, 2009. 47 p.

SWIANIEWICZ, Pawel. *Polònia: el govern local a Polònia: la transició de l'estat centralitzat autoritari al sistema d'autogovern local*. [en línia] Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2006. 1 fitxer pdf. (94p.)(Col·lecció món local; 21)
<<http://www1.diba.cat/libreria/pdf/36861.pdf>> [consulta: 27/09/2013]

TOMÀS FORNÉS, Mariona. *La governabilitat metropolitana a Europa i l'Amèrica del Nord*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2009. 200 p. (Col·lecció Estudis. Sèrie Govern Local; 13)

TOMÀS FORNÉS, Mariona. *Bèlgica: els efectes del procés de federalització sobre el govern local* [en línia]. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2003. 40 p. (Col·lecció món local; 7)
<<http://www1.diba.cat/libreria/pdf/26970.pdf>>[consulta: 11/06/2012]

VANDELLI, Luciano. “La provincia italiana nel cambiamento: sulla legittimità di forme ad elezione indiretta”. *Revista catalana de dret públic*. Núm. 46 (2013), p. 91-103

WEGMANN, Manfred. *L'organització territorial a l'estat lliure de Baviera*. Barcelona: Parlament de Catalunya: Institut d'Estudis Autònoms, 2003. 57 p.

ZOCO ZABALA, Cristina. “Evaluación y delimitación de las competencias locales en Francia: problema y ventajas de su aplicación en España”. *Revista Vasca de Administración Pública*. Núm. 86 (2010), p. 165-190.

II. GOVERN LOCAL

ANÀLISI dels elements del bon govern local: codi del bon govern local. Ramon-Jordi Moles Plaza (dir.); Endrius Cocciolo (coord.). Barcelona: ACM, Associació Catalana de Municipis, 2011. 445 p. (Estudis locals ; 4)

ARGULLOL I MURGADAS, Enric. “El desarrollo estatutario de los gobiernos locales en Cataluña”. *Anuario del Gobierno local*. (2007), p. 67-74

BAYONA I ROCAMORA, Antoni. "Règim local". *Revista Catalana de Dret Públic*. [en línia] (2010), p. 209-217. [Especial Sentència. 31/2010 del Tribunal Constitucional, sobre l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006]
<http://www20.gencat.cat/docs/eapc/Home/Publicacions/Varia/Especial%20Sentencia%20Estatut/documents/especial_estatut_cat.pdf#page=209>[consulta: 12/06/2012]

BAYONA I ROCAMORA, Antoni. "Les relacions entre el Parlament i els ens locals". *Activitat parlamentària*. Núm. 12 (maig 2007), p. 42-50. [Especial Govern Local]
<<http://www.raco.cat/index.php/ActivitatParlamentaria/article/view/71911/82147>>
[consulta: 12/06/2012]

CARRILLO, Marc. "L'administració local en la reforma dels estatuts d'autonomia. Especial referencia al cas de l'estatut d'Autonomia de Catalunya". *Quaderns de Dret Local*. Núm. 12 (2006), p. 38-49

CARRILLO BENITO, Emilio; CUERDA GARCÍA-JUNCEDA, José Carlos . *La Modernización del gobierno local: oportunidades y riesgos de la Ley 57/2003*. Sevilla: Instituto Andaluz de Administración Pública, 2005.124 p.

CLEMENTE, Marcos. "La declaración de Praga sobre la reforma del gobierno local." *Revista de hacienda autonómica y local*. Núm. 66 (sep.-dic. 1992), p. 463-475.[Inclou text íntegre de la declaració de Praga (4 jul. 1991)]

"**CONSELLS** comarcals al centre del debat". Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals. *Anuari polític de Catalunya*. (2012), p. 97-124

*Els **CONSORCIS** de la carta Municipal de Barcelona*. Revisió del text: Concepció Giró Formatger. [Barcelona]: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2011. 88 p.

"**CRISI** i reforma dels governs locals". *El Binocle per a la innovació local* [en línia]. Núm. 76 (Maig- Juny 2012)
<<http://www.diba.cat/innovacio/elbinocle/-/butlletidigital/detallIndex/CIL/76/24339>>
[consulta: 06/09/2013]

***CRISI** i reforma del régimen local*. Luis Cosculluela Montaner, Luis Medina Alcoz (dirs.); María Hernando Rydings (coord.); Eloisa Carbonell Porras [et al.]. Cizur Menor (Navarra): Civitas, 2012. 533 p.

CURTÓ, Ferran. *Govern local i governança ètica* [en línia]: *els codis ètics i de bona conducta*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2011. 1 fitxer pdf (71 p.). (Papers del CIL)
<http://www.diba.cat/c/document_library/get_file?uuid=d8fdf90f-56ea-47fa-be95-33f465a1f48c&groupId=286059> [consulta: 06/07/2012]

DE LA QUADRA SALCEDO; FERNANDEZ DEL CASTILLO, Tomás. "Corporaciones locales, reforma de los estatutos y competencias estatales". *Revista Española de Administración Pública*. Núm. 145 (2010), p. 5-55

***DOCUMENT** de bases per a l'elaboració d'un Avantprojecte de llei de governs locals de Catalunya: Tarragona, desembre 2007: versió revisada*. Ignacio Alamillo i Domingo [et al.]. Barcelona: Universitat Rovira i Virgili: Departament de Governació i Administracions Públiques de la Generalitat de Catalunya, 2007. 159 p
<<http://tinyurl.com/cnp9yp>> [consulta: 06/07/2012]

ELEMENTOS para un debate sobre la reforma institucional de la planta local en el estado autonómico [en línia]: *documento técnico*. Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local, 2012. 1 fitxer pdf (308 p.). (Colección Documentos e Informes (D + I))
<http://www.gobiernolocal.org/docs/publicaciones/Documento_Tecnico.pdf> [consulta: 06/07/2012]

ESTUDIS per a una Llei de Guberns Locals de Catalunya 2007-2011: *in memoriam: Juli Gens i Rivalt*. Jaume Renyer i Alimbau [et al.]. València: Tirant lo Blanch; Barcelona: Associació Catalana de Municipis; Reus: [Universitat Rovira i Virgili], Càtedra Antoni Pedrol i Rius d'Estudis Jurídics Locals, 2011. 518 p

L'ESTATUT i els governs locals en el model territorial de Catalunya [en línia]: *Jornades d'estudi: Parlament de Catalunya, 24 i 25 de novembre de 2008*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Governació i Administracions Públiques, 2010. 158 p.
<http://www.gencat.cat/governacio-ap/pub/sum/dep/estatut_governlocals.pdf> [consulta: 18/98/2013]

DÍEZ DE QUESADA, Agustín. "Los consorcios locales como entidad local: reflexiones tras los últimos pronunciamientos judiciales y las previsiones legislativas". *El Consultor de los ayuntamientos y de los Juzgados. Revista técnica especializada en administración local y justicia municipal*. Núm.12 (2013), p. 1194-1207

FERREIRA FERNÁNDEZ, Antonio Javier. "Los consorcios del sector publico autonómico: un instrumento para la gestión conjunta de Servicios publicos". *Dereito: revista xuridica da Universidade de Santiago de Compostela*. Núm. Extra 1 (2011), p. 95-143. [Núm. monogràfic dedicat a la modernització administrativa]

FONT I LLOVET, Tomàs. *El gobierno local y el estado autonómico*. Barcelona; Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local, 2008. 289 p. (Col·lecció Sèrie claves del gobierno local; 7)

FONT I LLOVET, Tomàs. "Gobierno local y reorganización territorial: ¿la reforma vendrá de Europa?". *Anuario del gobierno local*. (2011), p. 11-39

FONT I LLOVET, Tomàs. "El Govern local en el nou Estatut d'Autonomia de Catalunya". *Activitat parlamentària* [en línia]. Número 12 (maig 2007), p. 21-30. [Especial govern local]
<http://www.gencat.cat/drep/dgri/sumaris/revista_activitat_12.pdf#page=21> [consulta: 1/06/2012]

FUENTES GASÓ, Josep Ramon. "El règim local de Catalunya i la viabilitat d'articulació d'una planta política i administrativa pròpia després de la Sentència del Tribunal Constitucional de 28 de juny de 2010". *Revista Catalana de Dret Públic*. (2010), p. 218-224. [Especial Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional, sobre l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006]

GALÁN GALÁN, Alfredo. *La reordenación de las competencias locales: duplicidad de las administraciones y competencias impropias*. Madrid: Fundación Democracia y Gobierno Local, 2012. 102 p.

GALÁN GALÁN, Alfredo. "El reparto del poder sobre los gobiernos locales: estatuto de autonomía, Tribunal Constitucional e interiorización autonómica del régimen local". *Anuario del gobierno local*. (2010), p. 97-159

GALÁN GALÁN, Alfredo; GRACIA RETORTILLO, Ricard. "Estatuto de Autonomía de Cataluña, Gobiernos Locales y Tribunal Constitucional". *Revista d'Estudis autonòmics i federals*. Núm.12 (març 2011), p. 237-301

GALÁN GALÁN, Alfredo; GRACIA RETORTILLO, Ricard. "Incidència de la Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional en la regulació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya sobre els governs locals". *Revista Catalana de Dret Públic*.(2010), p. 225-244. [Especial Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional, sobre l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006]

GARCÍA, Adriana. *La gobernanza en el ámbito local: realidad y perspectivas*. Madrid: Centro de Nuevas Estrategias de Gobernanza Pública (Goberna), 2005. 42 p. (Documentos de trabajo-Goberna; 20)

GARCÍA RUBIO, Fernando. "El futuro del nivel local supramunicipal de las Comunidades Autónomas". *Actualidad administrativa*. Núm. 9 (2007), p.1045-1064

El GOBIERNO Local. Estudios en homenaje al professor Luis Morell Ocaña. Albert Ruiz Ojeda (coord.). Madrid: Iustel, 2010.1063 p.

"GOBIERNO Local ¿crisis o renovación?". *Anuario Gobierno Local*. (2011). 510 p. [Número monogràfic]]
<<http://www.gobiernolocal.org/publicaciones/anuarios/2011/12/31/114>>
[consulta:30/09/2013]

GÓNZÁLEZ RIVAS, J uan José. "La autonomía local en la reciente jurisprudencia constitucional y del Tribunal Supremo". *Cuadernos de derecho local*. Núm.9 (2005), p.16-32

GIFREU I FONT, Judith; FUENTES I GASÓ. J. R. *Règim jurídic dels governs locals de Catalunya*. València: Tirant lo Blanch, 2009. 1316 p.

INFORME de l'Observatori de Govern Local [en línia]: *Catalunya, Andalusia, Galicia*. Jaume Magre Ferran (ed.); Alfredo Galán Galán i M. Teresa Vilalta Ferrer (coords.) . Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 2005- 2010
<<http://www.observatorigovernlocal.org/>> [consulta: 13/06/2012]

JIMÉNEZ ASENSIO, Rafael. "El govern local en l'Estatut d'autonomia de Catalunya: primeres reflexions". *Quaderns de dret local*. Núm. 13 (febrer 2007), pàg. 67-84

LIBRO verde: los Gobiernos locales intermedios en España (diagnóstico y propuestas para reforzar el valor institucional de las diputaciones provinciales y de los demás Gobiernos locales intermedios en el Estado autonómico). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, DL 2011. 204 p.
<<http://repositorio.gobiernolocal.es/xmlui/handle/10873/1049> [consulta: 12/06/2012]

MANUAL derecho local. Jesús Ángel Fuentetaja Pastor, Carmen Fernández Rodríguez (codirectors). 2a ed. Madrid: Iustel, 2012. 542 p

MARTÍN MATEO, Ra món. *Entes locales complejos: mancomunidades, agrupaciones, consorcios, comarcas, áreas metropolitanas*. Madrid: Editorial Trivium, 1987. 246 p

MARTÍNEZ-ALONSO, José Luis. "L'organització territorial i els governs locals de Catalunya". En: *El sistema polític de Catalunya*. Miquel Caminal Badia [et al.]. Madrid: Tecnos, 1998. P. 315-364

MARQUEZ CRUZ, Guillermo. *Política y gobierno local: la formación de gobierno en las entidades locales en España*. Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, 2007. 505 p+ 1 disc òptic (CD-ROM).

MIR I BAGÓ, Josep. "Règim local". *Revista Catalana de Dret Públic*. (2010), p. 245-248. [Especial Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional, sobre l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006]

MODERNIZACIÓN del gobierno local: estudios sobre la Ley 57/2003, de 16 de diciembre, de medidas para la modernización del gobierno local. José Luis Carro Fernández-Valmayor (dir.). Barcelona: Atelier, 2005. 255 p.

La **ORGANIZACIÓN local: nuevos modelos**. José M. Gimeno Feliu (coord.). Cizur Menor (Navarra): Civitas, 2011. 376 p.

PAREJO ALFONSO, Luciano. "Autonomia local, régimen local básico y reformas estatutarias". *Revista de Estudios de Administración Local y Autonómica* [en línia]. Núm.309 (2009), p.9-57
<<http://tinyurl.com/cayeq6m>> [consulta: 25/07/2012]

PAREJO ALFONSO, Luciano. "La posición constitucional de los entes locales en la organización territorial del Estado". En: *Informe Pi i Sunyer sobre Comunidades autónomas: 1994*. Manuel Ballbé Mallol, Joaquim Ferret i Jacas (dirs.). Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals, 1995. V. II. P.723-741

POBLET I TOUS, Josep. *Ponència sobre la Llei de governs locals de Catalunya, 18 de juliol de 2008: Consell Nacional ACM*. Barcelona: Associació Catalana de Municipis i Comarques, 2008. 48 p.

POMED, Luis. "El regimen local de Cataluña tras la STC 31/2010: interiorización en los términos de la Constitución". *Anuario del Gobierno Local* [en línia]: 2010, p.69-95
<http://repositorio.gobiernolocal.es/xmlui/bitstream/handle/10873/733/POMED_69_95_Anuario2010.pdf?sequence=1> [consulta 26/07/2012]

La **PLANTA del gobierno local: actas del VIII Congreso de la Asociación Española de Profesores de Derecho Administrativo: Alicante, 8 y 9 de febrero de 2013**. Juan José Díez Sánchez (coord.). Barcelona: Fundación Democracia y Gobierno Local, 2013.164 p.

"RACIONALIZACIÓN y sostenibilidad de la Administración local: ¿es esta la reforma?". *Anuario Gobierno Local 2012*. 328 p. [Monogràfic]

"REFORMA de l'Estat i governs locals". *Quaderns de dret local*. Núm. 29 (junio 2012). [Monogràfic].

REFORMA estatutaria y régimen local. Luis Cosculluela Montaner, Eloísa Carbonell Porras (dirs.); Luis Medina Alcoz (coords.). Cizur Menor (Navarra): Civitas; Madrid: Ministerio de Ciencia e Innovación, 2011. 542 p.

REFORMAR la Administración territorial: municipios eficientes y viables. Román Rodríguez González (dir.). Oleireos (La Coruña): Netbiblo, 2009. 230 p.

VELASCO CABALLERO, Francisco. "Régimen local en el Estatuto catalán tras la STC 31/2010". *Revista general de derecho constitucional*. Núm. 13 (noviembre 2011). 36 p. [Núm. Extraordinari]

RODRÍGUEZ ÁLVAREZ, José Manuel . *Las asociaciones de entidades locales en España*. Madrid: Ministerio de Administraciones Públicas: Ministerio de la Presidencia, Boletín Oficial del Estado, 2002. 477 p.

RODRÍGUEZ ÁLVAREZ, José Manuel. "Estructura institucional y organización territorial local en España [en línea]: fragmentación municipal, asociacionismo confuso, grandes ciudades y provincias supervivientes". *Política y Sociedad*. Núm. 3 (2010), p. 67-91
<<http://revistas.ucm.es/index.php/POSO/article/view/POSO1010330067A/21521>>
[consulta: 13/06/2012]

ROIG GRAU, Joan Maria. "El nou protagonisme del món local". *Activitat Parlamentària* [en línea]. Núm. 12 (maig 2007), p. 51-56
<http://www.gencat.cat/drep/dgri/sumaris/revista_activitat_12.pdf> [consulta: 06/07/2012]

SALVADOR CRESPO, Mayte "El Gobierno local en la reforma de los Estatutos de Autonomía". En: *Treinta años de Constitución: congreso extraordinario de la Asociación de constitucionalistas de España*. Valencia: Tirant lo Blanch, 2010. P. [329]-350

SÁNCHEZ MORÓN, M.; ROCA i JUNYENT, M.; APARICIO PÉREZ, M. A. "El gobierno local en el marco constitucional". En: *Informe Pi i Sunyer sobre gobierno local en España*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer, 1997. P. 25-73

TORRES COBAS, Ferran. "Sobre la interpretación constitucional, los argumentos y el veredicto de la STC 31/2010, respecto a la regulación de las competencias locales y los controles sobre los municipios contenidos en el Estatuto de Autonomía de Cataluña". *Anuario del gobierno local*. (2010), p. 161-201

TOSCANO GIL, Francisco. *Los consorcios metropolitanos*. Madrid [etc.]: Fundación Democracia y Gobierno Local, 2011. 335 p. (Serie Claves del gobierno local; 13)

VILALTA REIXACH, Marc. "El Consejo de Gobiernos locales: la interiorización del régimen local en el nuevo Estatuto de Autonomía de Cataluña". En: *El Consejo de Gobiernos Locales: la nueva participación de los entes locales en las Comunidades Autónomas*. Madrid: Iustel, 2007. P. 99-109